[P]

LOEBEN

33994/P

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30359673

VSVM CORTICIS SALICIS FRAGILIS VARIIS IN MORBIS, PRAECIPVE IN FEBRIBVS PVTRIDIS

PRAESIDE

BERNHARDO CHRISTIANO OTTO

PHIL. ET MED. DOCT. MEDICIN. PROF. PVBL. ORD. SOCIETAT. PATRIOT. OECONOM. SILESIAC. ET MARCH. BRANDENB. PHYSIOGRAPH. LVNDENS. ET NATVR. SCRVTAT. BEROLINENS. ATQVE HALENS. SODALE, ORDINIS MEDICI H. T. DECANO,

PRO SVMMO IN ARTE MEDICA GRADV

A. D. IX. AVGVSTI CIƆCICCXCIII.

PVBLICE DEFENDET

IOSEPHVS LOEBEN

NEOSTADIO - POLONVS.

TRAIECTI AD VIADRVM
LITTERIS APITZIANIS.

WELLCOME INSTITUTE LIBRARY

ILLVSTRISSIMO

AC

EXCELLENTISSIMO DOMINO

DOMINO

LVCAE COMITI DE BNINSKY

ALBAE AQVILAE ORDINIS EQVITI

DOMINO HAEREDITARIO

IN TERRITORIO SIERAKOWENSI ETC.

NEC NON

VIRO DOCTISSIMO AC

EXPERIENTISSIMO

CHRIST. GOTTLIEB SELLE

MEDICINAE DOCTORI CELEBRI, ACADEM. REG. SCIENT. BEROLINENS. ET SOCIETAT. REG. MEDICOR. LONDINENS. ATQVE DIRECT. PAVPER. REG. SODALE, NOSOCOM. CHARITAT. MEDICO

SVMMIS SVIS PATRONIS AC

FAVTORIBVS

HOC

STVDIORVM ACADEMICORVM SPECIMEN

IN

PERPETVVM GRATISSIMI ANIMI
DOCVMENTVM

D. D. D.

IOSEPHVS LOEBEN
NEOSTADIO - POLONVS.

PROOEMIVM.

Iam antiquiſſimorum temporum medici omnem operam impenderunt, variaque pericula cum omnibus fere tam regni vegetabilis, quam regni animalis productis fecerunt, vt certum remedium inuenirent, cuius ope febres vulgo putridae dictae ſanari poſſent. Cum autem hucusque ſemper tanta medicorum diſſenſio de harum febrium natura obtinuerit, varia etiam iis medendi methodus inde originem ſumſit.

Satis ſit mihi dixiſſe, cortici peruuiano plerumque vim quandam ſpecificam hos morbos repellendi tributam eſſe, atque perplures eum hic tanti pependiſſe, quanti mercurius in lue venerea aeſtimandus ſit. Verum enimuero magnam medicamentorum copiam regnum vegetabile nobis aeque ſuppeditat, quae omnia iisdem propemodum virtutibus ac qualitatibus praedita ſunt, quibus cortex peruuianus gaudet. Pauci medicorum hanc rem accuratius explorare et pericula ſua diuulgare hactenus operae pretium cenſuerunt. Multis etiam difficultatibus eiusmodi coepta premuntur. Praxis enim priuata haud facile experimenta facienda admittit; noſocomia vero publica perraro tot aegrotos his febribus correptos exhibent, quot exigerentur, ſi alias aliquid certi de huiusmodi remediis concludi deberet. Vtinam haec pericula a pluribus inſtituerentur proſpereque caderent! Quanta hinc emolumenta cum rei publicae tum hominibus priuatis enaſcerentur! Longi itineris compendia ſilentio tranſeo, quum hae plantae minime ex terris remotis huc deducendae ſint, ſed totam fere Europam patriam habeant.

Quo

Quo etiam fit, vt fere viceſima parte minoris emantur quam cortex peruuianus, et tamen iisdem effectibus ſalutaribus non careant. Magna ſane ſalus et in noſocomia ciuica et in caſtrenſia ex iſto fonte redundabit, quae gentem ruſticam ad hos morbos pronam quoque attinget; regiones enim humidas paludoſasque ſaepe incolit, quarum hae plantae etiam amantiſſimae ſunt. Huiusmodi meditationes animum meum eo appulerunt, vt propria experimenta cum cortice ſalicis fragilis inſtituerem haecque cum iis aliorum conferrem. Quae cum a diſſertationis inauguralis fine non abludere crederem, ea collegi et nunc veſtro L. B. iudicio ſubmitto, ſperans, vos oculis propitiis hoc ſpecimen aſpecturos eſſe.

§. I.

De ſolo ſalicis fragilis cortice hic ſermocinabor, cum ex omnibus, quae cortici peruuiano ſubſtitui poſſe dicuntur, eum proxime attingat. Folia eiusdem etiam quidem interdum in vſum vocata ſunt, ſed tantum externe. Praeter hanc quinque aliae ſalicum ſpecies in materiam medicam receptae ſunt, 1) ſalix nempe laurea ſeu pentandra, 2) ſ. alba, 3) ſ. caprea, 4) ſ. vitellina, 5) ſ. amygdalina Linn. Omnium vero praeſtantiſſimae tam in acutis, quam in longinquis morbis ſanandis ſalix alba et fragilis medicis viſae ſunt. Et mihi ipſi occaſio ſeſe obtulit, vires ſalubres corticis ſalicis fragilis variis in caſibus experiri, de quibus infra fuſius dicam. Hic cortex ſapore amaro ſubadſtringente linguam afficit, odores vero graues ingratos ſpirat.

§. II.

Abhinc triennium Cel. LOEFFLER, medicus ruſſicus librum *a*) in lucem publicam edidit, qui varia eius pericula cum illo cortice in chronicis atque acutis morbis facta exhibet. Optatis ſuis ſemper reſpondiſſe de eo praedicat. Vſum eius praecipue nautis

a) Beiträge zur Chirurgie und Medicin.

tis commendat, quia ad ſcorbutum fugandum omnibus aliis medicamentis illum praeferri poſſe putat. Iam ante hunc FIELIZ corticem noſtrum multis laudibus in febrium putridarum curatione extulit *b*). Et GVENZIVS *c*) pluribus ante annis omnes praedictas ſalicum ſpecies analyſi chemicae ſubiecit, dein vero in ipſa ſua praxi adhibuit, vbi inuenit, ſalicis fragilis cortici vim magnam antiſepticam praeprimis attribuendam eſſe. In febribus intermittentibus eo etiam vſus eſt multosque caſus enarrat, qui manifeſtant, illum vna cum cortice ſalicis albae tam quotidianam quam quartanam nullo negotio viciſſe. Febrium catarrhalium putridarum peticulis complicatarum quoque mentionem facit, in quibus noſter nec non aliarum ſalicum cortex magnam tulit opem.

§. III.

Omne genus porro morborum neruorum tollit, cum neruos relaxatos roboret atque confirmet, ſenſilitatemque eorum amiſſam reſuſcitet. Vim quandam ſingularem tribuit ei GVENZIVS in epilepſia et paralyſibus medendis. Hiſtoriam morbi iuuenis cuiusdam onaniae vitio dediti enarrat, qui viceſimum et primum aetatis ſuae annum agens primum dextrae manus et pedis ſiniſtri, octo autem horarum ſpatio

b) Richters Chirurgiſche Bibliothek, *6 B.*

c) De cort. ſal. cort. peruu. ſubſtit. commentatio, Lipſ. 1787.

ſpatio elapſo manus ſiniſtrae dextrique pedis paralyſi corripiebatur. Altero die omnes artus priſtinis iterum muniis fungebantur, repente tamen fulmine quaſi ictus omnibus voluntariis motibus denuo priuabatur, quo in ſtatu per totum hunc diem perſeuerauit, vsque dum tertio die exeunte latere ſiniſtro mouendi facultatem recuperante ſola dextri lateris hemiplegia remaneret. Hanc euacuantibus intercalatis, diaeta exactiori et frictionibus pulueris corticis ſalicis vitellinae vncia dimidia quotidie adhibiti ſex ſeptimanarum interuallo ita ſuſtulit, vt aeger quoduis membrorum ſuorum libere mouere potuerit, et medicamento hoc per aliquot ſeptimanas adhuc continuato in priorem ſanitatem reſtitutus ſit. Haec ſalix vitellina; quid demum a fragili exſpectandum?

§. IV.

Iam ſupra memoratus FIELIZ, Luckauiae in Luſatia inferiori artem obſtetriciam praecipue exercens, ſequenti modo corticem noſtrum praeparat et adhibet. Arboris ramos iuniores anniculos delibrat corticemque loco vmbroſo pauſatim ſiccatum comminuit in pulueris formam. Aegrotis autem hunc puluerem detrectantibus infuſum frigidum ex vnciis duabus corticis pulueriſati et aquae fluuiatilis menſura vna parat, quod iis propinat. Refert ſe omnibus iſtis morbis, qui alias corticis peruuiani opem efflagitant, optimo ſemper ſucceſſu hoc medicamentum

tum adtemperaſſe. Mihi licitum ſit, vnam tantum ſuarum obſeruationum hic commemorare. Vetula quaedam ſeptuaginta annos nata, hydrope aſcite atque totius pene corporis tumore oedematoſo multum vexata medicum accerſi iubebat, qui illi pulueris e millepedibus et ſquillae radice commiſti vſum commendabat. At parum commodi hoc ei afferebatur, ſed praepediebat potius veſicae exinanitionem ardoremque doloroſum et in hac et in recto inteſtino excitabat. Breui autem poſt tempore gangraena oedemati pedum ſe inſuper adiungente FIELIZII auxilium imploratum eſt. Totum abdomen aquae plenum videbat ac crura a talis ad genua vsque gangraena occupata. Pulſus debilis celerque tactus, vires plane effoetae erant. Ad gangraenam ſemper adhuc latius ſerpentem limitandam, vrinam ciendam viresque ſubleuandas puluerem ex vnciis duabus corticis noſtri et vncia vna cremoris tartari quater de die drachma ſumendum praecipiebat. Omnes externas partes corruptas ad viuum vsque reſecuit. Qua operatione facta vix aliquid carnis oſſibus pro tegmine relinquebatur. Tum autem decoctum corticis ſalicis fragilis concentratum parauit, quo magnam ſalis ammoniaci copiam ſoluit idque pulti e radicibus carotarum factae ſuperinfudit. Hanc mixtionem locis gangraenoſis ita impoſuit, vt iuſtis interuallis renouaretur. Cum ſic foeminam tractaret, res melius ire incepit; vrina copioſior reddi, gangraena gradum ſiſtere, foetor intolerabilis deſinere

et caro relicta putrida ſeiungi. Vſu infuſi frigidi ex cortice noſtro per aliquod tempus adhuc continuato ita ſe habere coepit, vt omnis priſtinae valetudinis ſpes iterum affulgeret. Ex modo enarratis affatim conſtabit, huic cortici non ſolum vim admodum antiſepticam, ſed etiam diureſin promouentem tribui debere; cuius rei veritatem plura pericula in poſterum inſtituenda magis fortaſſe euincent. Attamen ſpem meam in caſu huiusmodi quondam fefellit, cum monacho ſexagenario aſcite cum oedemate pedum coniuncto laboranti vſum eius praeſcripſiſſem. Primo quidem quidquam opis praeſtiturus videbatur, poſtremo autem me deſeruit. Et quanquam omnia alia huic morbo congrua medicamenta adhiberem, haec tamen nihilo plus proficiebant, ſed aeger quatuor hebdomadum ſpatio elapſo e vita cedebat. Probabile vero eſt, hic irreſolubilem quandam vaſorum reſorbentium obſtructionem in culpa fuiſſe.

§. V.

Mirum tamen in modum hic noſter etiam ad tuſſim ex irritabilitate morboſa et ſpaſmis ortum trahentem facit, dum priorem imminuit, elaterem neruorum auget et vi ſua roborante eos firmat. In gonorrhoea, quae dicitur ſecundaria, magnae aliquoties vtilitati aegrotis fuit, ſi nuberem ei rhei radicem. Quid dicam de effectibus ſuis praeclaris in ver-

vermibus expellendis, quos multi iam laudarunt? Nihilominus autem cenſeo, hanc vim anthelminticam omnibus ſalicum ſpeciebus pari modo datam eſſe, licet HOFFMANN in diſſertatione ſua, quam ſuper hanc rem conſcripſit, ſoli ſalici laureae illam virtutem aſſignet. Ego ipſe non ſine ſucceſſu corticem ſalicis fragilis infantulis in doſi decem ad duodecim granorum cum tribus vel quatuor granis pulueris radicis ialappae coniunctum praebui. Haud ita pridem ex femina nobili genere nata taeniam quadraginta tres et ſemis cubitos longam vſu corticis noſtri per duas ſeptimanas continuato expulſam, quae illam valde cruciauerat, maximo animi ſtupore vidi; nec amplius ea ſe vllis ſymptomatibus affligtari ſenſit. Occaſione data eo quoque aliquoties in haemorrhagiis vteri et non fruſtra quidem vſus ſum. Duo huiusmodi caſus mihi obuiam facti, quorum priorem ſordes bilioſae primarum viarum, ſecundum autem debilitas duntaxat vaſorum ex partu relicta excitarat. Illo ipecacuanham cortici ſalicis fragilis paruulis doſibus admiſtam adtemperaui, vsque dum aegra vomeret; huic vero ſolum corticis noſtri infuſum frigidum oppoſitum eſt; ambas mulieres feliciter curaui.

§. VI.

Quod antiſepticam eius virtutem attinet, plures iam medici de ea meminerunt, et inter alios etiam

iam BVCHHOLZ *d*). Pluribus adhuc occaſio obtigit, obſeruationibus practicis hanc vim confirmatam videndi, cum nunquam ex corticis laudati vſu optimos fructus non perceperint. Nemo vero huic rei maiorem operam dedit, quam Doct. LOEFLER, cuius ſupra mentio iniecta; cum enim naui cuidam tanquam medicus praeficeretur, quae inter multa pericula verſata denique ſtatu miſerrimo vtebatur, quia maxima manus pars grauiter cum ſcorbuto conflictaret, hunc ſalicis fragilis corticem contra tam atrocem hoſtem in auxilium vocauit, qui ſemper effectus ſperatos praeſtitit. Dicit ſe omnibus aliis remediis potius carere velle, hoc ſolo ſe tantum inſtructurus, ſi apparatus medicus ei in poſterum adornandus eſſet. Et mihi eius efficaciam in febribus putridis ſummo ſolutionis humorum gradu coniunctis cognoſcere licuit, quomodo ex ſequentibus magis illuceſcet.

§. VII.

Anni praeteriti menſe Nouembri febris bilioſa putrida intermittens in territorio Poſnienſi tanta vi epidemice graſſata eſt, vt nulli fere homini parceretur. Cum autem ditionis per nouem milliaria patentis curam medicam gererem, mihi etiam abunde copia pericula cum cortice noſtro inſtituendi facta eſt.

d) Chemiſche Verſ. über einige d. einheim. antiſept. Subſtanzen, Weimar 1776.

eſt. Pluribus ex caſibus vnum ſolummodo enarrandi veniam peto. Rhedarius quidam ex pago vicino in morbum incidebat omnia febris bilioſae ſymptomata prodentem. Poſtquam me aduocauerant, ſecundum eam, quam febris haec poſtulat, methodum aegrum tractaui; quo facto omnis optimi euentus ſpes adfuit. Spiritus ardentis vſu, cui multum deditus erat, ei interdixi, quo in loco quotidie aliquot vini hauſtus adminiſtrari iuſſi. Praeceptis diaeteticis remediisque idoneis traditis et aegrum et locum reliqui, quia alia negotia negabant mihi ſpatium hic amplius morandi. Octo diebus elapſis rurſus ad maritum viſendum ab vxore eius inuitatus, omni ſenſu deſtitutum ac mentis perfecte impotem eum deprehendi. Rem inopinatam mirans antegreſſa diligentius diſquiſiui. Tunc demum coniux me certiorem fecit, maritum noctu ſe inconſcia e lecto ſurrexiſſe et cauponam adiiſſe, ibique multis ſpirituoſis ingeſtis manum cum agricolis conſeruiſſe, quo factum ſit, vt animo derelictus domum portaretur. Cum eum propius examinarem, linguam muco flaueſcente obductam vidi, pulſus erat durus ac plenus, genae rubebant, aſpectus ferox deliriumque validum ſimul aderant. Protinus venam ſecandam imperitaui, quo iuſſo peracto ſanguinem eductum cruſtra inflammatoria gaudere a me obſeruatum eſt; nihil tamen leuaminis haec operatio aegroto afferebat. Paullo poſt vero rationis ac ſenſuum vſum quadantenus recuperabat, ita, vt de do-

lore

lore capitis et nauſea conqueri poſſet. Quibus auditis tartari emetici grana quatuor in ſufficiente aquae copia ſoluta ſenſim ei porrexi, quo ex ventriculo materiam corruptam eliminarem. Hunc ſcopum facile attigi, ſiquidem aeger iterata vice multum euomuit fluidi flaui, foetidi et tanta cauſticitate praediti vt ipſum ſuum induſium corroderet. Vomitu peracto ſymptomata praedicta aliquantum confeſtim leniebantur atque per aegri membra ſomnus quietus ſe diffundebat, qui eum per horas tres absque inſomniis perturbantibus tenuit. Tunc ei mixturam ſalinam cum tartaro emetico coniunctam praeberi curabam. Sexto morbi die aegrotum in ſtatu miſerrimo deprehendi; nam caput eius valde inflammatum, tumidum ac rubrum erat. Intumeſcentia naturalem capitis magnitudinem tertia fere parte excedebat; praeterea quoque ſe ita in latitudinem effuderat, vt ipſum pectus occuparet et reſpirationem difficilem redderet. Denuo ſanguinem e vena mitti iubebam, qui ſimili cruſta inflammatoria craſſa multisque ſtriis ex luteo vireſcentibus pertexta inſtructus erat. Interne nitri et oxymellis vſum copioſum praeſcribebam. Haec omnia tamen nihil profecerunt. Cum enim die octauo aegrum mane viſerem, ſopore continuo deliriis taciturnis et virium magna proſtratione coniuncto eum oppreſſum inueni. Pulſus ita debilis, vt vix a digito admoto ſentiri poſſet; per totum corpus fuſci coloris petechiae conſpectui ſe offerebant. His ſymptoma-

ma-

matibus nocte praeterita diarrhoea acceſſerat, quae aegrum triceſies ad aluum laxandam impulerat. Ad quam ſiſtendam vnciam vnam corticis ſalicis fragilis in infuſo frigido adhibui, cui acidi vitrioli iuſtam copiam et aliquot guttulas laudani liquidi SYDENHAMI admiſcui; veſicatoria praeterea applicari curaui. Decimo die haec aegri conditio nondum in melius mutata erat; diarrhoea quidem paulum remiſerat, ſed in tumore capitis hinc inde maculas liuidas gangraenoſas videre licebat. Simile quicquam alia corporis loca experta, praeſertim ea, quibus veſicatoria admota erant. Haec enim ichorem putidum fundebant et tantam carnis iacturam faciebant, vt ipſa partium oſſa intuitui paterent. Nunc vero infuſi modo deſcripti, cui camphoram adhuc addebam, doſes duplices exhibui. Locis gangraenoſis tam capitis quam partium aliarum dehiſcentibus et ſaniem putentem emittentibus epithemata e corticis noſtri decocto concentrato imponi debebant. Vndecimo morbi die ſtatus adhuc idem erat; duodecimo autem pulſum excitatiorem, aegrum magis animi compotem reperiebam, vrina ſedimentum exſerebat. Cum medicamentorum dictorum vſum continuari iuberem, indies melius ex hoc tempore ſe habere coepit. Octo diebus poſt viſitatione iterata loca affecta ab omnibus immunditiis liberata vidi, pus bonae indolis reddebant ac paſſim iam cicatrice obducebantur. Tunc medicamentorum roborantium ope quatuor hebdomadum ſpatio elapſo ad priſtinam ſanitatem reſtitutus eſt.

 §. VIII.

§. VIII.

Simili in caſu corticem noſtrum quoque praeſtantem inueni. Vir enim febri putridae etiam implicitus vni ſolummodo lateri incumbendo gangraenam ſibi conciuerat, quae omnia ad oſſa vsque depopulabatur. Et hanc decoctum ex vnciis duabus corticis eiusdem paratum ad colaturae vncias quator intra quatuor hebdomadum ſpatium amouit, poſtquam aegrotus quater vel quinquies quotidie cum eo locum correptum lauerat. Ex omnibus vero his facile liquebit, vim non ſolum multum roborantem, ſed etiam antiſepticam cortici ſalicis fragilis datam eſſe. Eo denique pacto cortici peruuiano interdum anteferri meretur, quod locum plerumque habeat, vbi ille non tuto adhiberi poſſit. Ventriculum nimirum valde debilitatum cortex peruuianus infirmiorem redderet et aluum in obſtructiones procliuem magis obſtrueret, cum noſter ſe plane contrarium oſtendat; hanc enim leniter ſoluit, illum non aggrauat. Vnico ſaporis vitio laborat, quo etiam fit, vt aegri ſemper fere puluerem recuſent.